

‘Dynamiek’

DOOR [H.J.A. HOFLAND](#)

Met deze onafhankelijke commissie zijn we eindelijk van dat gejengel in de Kamer en de media af, zodat we ons nu goed op de crisis kunnen concentreren. Dat is per slot van rekening de motivering van premier Balkenende om na een jaar of vijf verzet met een onderzoek naar Irak in te stemmen. Hij drukte zich een beetje anders uit. ‘De dynamiek rond dit onderwerp begon een eigen leven te leiden.’ Er zijn belangrijker zaken aan de orde. De crisis! Dus wordt een commissie van wijze mannen met het onderzoek opgezet. Vóór 1 november zijn ze eruit.

Als er in de Nederlandse politiek een commissie van wijze mannen bij wordt geroepen, staat dat gelijk met het verschijnen van de patholoog-anatoom. Dat leert de geschiedenis. Zo ver is het nu nog niet. Onder leiding van de ongetwijfeld onkreukbare Willibrord Davids gaan de wijzen zich verdiepen in de voorgeschiedenis. Als ze hun werk goed doen, zullen ze lezen dat onze geheime diensten destijds van mening verschilden met de CIA over de dreiging van Saddam Hoesseins nooit gevonden massavernietigingswapens. Ze krijgen documenten onder ogen waaruit blijkt dat juristen van Buitenlandse Zaken twijfelden aan de rechtskundige onderbouwing die steun aan de oorlog moest rechtvaardigen. Misschien krijgen ze de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Richard Armitage te spreken. Dan kunnen ze hem vragen of het waar is dat hij destijds Den Haag ook om militaire steun heeft gevraagd en in hoeverre Jaap de Hoop Scheffer zijn verdere carrière aan de Nederlandse steun te danken heeft. En misschien kunnen ze ook een blik werpen op het fameuze For Your Eyes Only dat Tony Blair toen aan collega Balkenende heeft laten zien. En nog het een en ander.

Na 1 november verschijnt het rapport der wijzen. Welke documenten ze hebben bestudeerd, wie ze hebben gehoord, met welke politieke instelling of overtuiging ze aan het werk zijn gegaan, hoe hun inzichten zich misschien gaandeweg hebben ontwikkeld, hoe hun verslag tot stand zal zijn gekomen, dat blijft allemaal onbekend. Ik twijfel niet aan hun onkreukbaarheid. Maar tot het wezen van zo’n rapport hoort nu juist dat in alle openbaarheid door iedereen kan worden gevolgd hoe het van het begin tot de voltooiing vordert. Het groeiproces op zichzelf hoort ook openbaar te zijn. En dat kan alleen als er een parlementaire enquête aan ten grondslag ligt.

Tel uw zegeningen, zei minister Rouvoet toen hij in het buitenland hoorde van deze commissie. Moet je het als een zegen beschouwen dat je zes jaar na dato misschien zult horen hoe je toen op grond van verkeerde juridische argumenten en radicaal verkeerd begrepen internationale verhoudingen steun hebt gegeven aan een rampzalige oorlog? Een democratie werkt niet doordat haar van tijd tot tijd een zegen deelachtig wordt, maar dankzij het feit dat het volk door zijn oplettende vertegenwoordigers van dag tot dag het beleid van de uitvoerende macht kan volgen. En als de ministers duidelijk uitleggen welke motieven aan hun beleid ten grondslag liggen. Daaraan, excellentie, heeft het in het Nederlandse Irak-beleid totaal ontbroken.

De minister-president heeft zich vanaf het begin in de betekenis van Irak radicaal vergist. En naarmate hij het vaker bij het verkeerde eind had, is zijn vergissing groter geworden. Dat de ‘dynamiek een eigen leven begon te leiden’ komt niet voor rekening van degenen die telkens weer vragen stelden, nul op het rekest kregen en zelf op onderzoek gingen en onthullingen deden. Het is niet de schuld van degenen die eindelijk de waarheid willen weten. De ‘dynamiek’ is in beweging gezet door de minister-president zelf, op het ogenblik dat hij voor het eerst weigerde volledige opening van zaken te geven. De ‘dynamiek’ werd verder bevorderd toen telkens weer feiten aan het licht kwamen waarover zijn achtereenvolgende kabinetten niet wilden praten. Denk bijvoorbeeld aan de faux pas van minister Ben Bot, toen hij zich liet ontvallen dat het ‘achteraf bezien’ misschien niet zo verstandig was geweest de aanval te beginnen.

En nu, eindelijk, bereikt de 'dynamiek' de nationale publieke opinie. Of Irak de enige oorzaak is valt niet te becijferen, in ieder geval heeft de aanhang van het CDA een zware knauw gekregen. De PvdA die in de oppositie voor een onderzoek was, ging bij de vorige kabinetsformatie gewillig door de pomp en heeft in het onderzoek van Maurice de Hond ook stevig verloren. En nu zijn de regeringspartijen plotseling dolblij met het verschijnen van de wijze mannen. Eindelijk kunnen ze zich weer volledig aan de crisis wijden. Tel je zegeningen! Als je de premier moet geloven, zal de crisis nu ook wel vlug voorbij zijn.

© H.J.A. HOFLAND / De Groene Amsterdammer